

ЩОДО ЗУСТРІЧІ ЛІДЕРІВ КРАЇН «БУХАРЕСТСЬКОЇ ДЕВ'ЯТКИ»

В.В. Кравченко, к.і.н., старший науковий співробітник відділу зовнішньої політики центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

10 травня 2021 р. відбулася зустріч на найвищому рівні «Бухарестської дев'ятки», неформальної групи країн на східному фланзі НАТО, створеної у 2014 р. за ініціативи Румунії та Польщі з метою протистояння агресивній політиці Росії в регіоні. Захід було організовано спільно румунським президентом Клаусом Йоганнісом та його польським колегою Анджеєм Дудою.

За час свого існування група Б9, що включає, крім згаданих двох держав, також Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Словаччину, Угорщину та Чехію, еволюціонувала до рівня регіонального форуму безпеки – координаційного майданчику, засобу вироблення та просування спільних підходів дев'ятьма державами НАТО, погодження ними порядку денного та тактики військово-дипломатичних зусиль для збереження безпеки в регіоні.

Зустріч пройшла у гібридному форматі (за фізичної участі президентів Польщі та Румунії, та віртуальної – решти лідерів держав). Примітно, що запрошеними гостями саміту стали генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг (вже традиційно) та новообраний президент США Джо Байден. Участь останнього свідчить про зростаючий інтерес США як до регіону, на кордонах якого відбувається російська ескалація (події квітня 2021 р.), так й загалом до НАТО як інституції.

Головною темою зустрічі стала агресивна політика Російської Федерації на східних кордонах НАТО. Спільна декларація містить 13 пунктів і фактично є узгодженою позицією держав Б9, яку вони будуть просувати на саміті НАТО у червні 2021 р., який має визначити оновлену стратегічну концепцію Альянсу до 2030 р.

У документі, зокрема, зазначено: «НАТО стикається з різними загрозами та викликами, що впливають із усіх стратегічних напрямків. Агресивні дії Росії та нарощування війська в безпосередній близькості від (*кордонів*) НАТО, включаючи нещодавню ескалацію в Чорному морі, на кордонах України та у незаконно анексованому Криму, а також її агресивну гібридну діяльність, продовжують

загрожувати євроатлантичній безпеці і кидають виклик міжнародному порядку, заснованому на узгоджених правилах». Країни Б9 засудили диверсійні дії Росії на території країн Альянсу, зокрема вибухи на складі боєприпасів у 2014 році у м. Врбетице, Чеська Республіка. Крім того, підписанти декларації висловлюють занепокоєння повідомленнями про подібну діяльність РФ на території Болгарії.

Окремий пункт згадує про «значення для Євро-Атлантичної безпеки» «глобального підйому Китаю», та необхідність «реагувати на них разом як Альянс». Водночас тональність декларації щодо КНР набагато більш стримана ніж щодо РФ.

Країни Б9 визнають тероризм загрозою. При цьому стверджується, що «гібридна війна, дезінформація та обман мають на меті посіяти недовіру в наших суспільствах, з кінцевою метою вплинути на самі основи наших демократій та підірвати нашу єдність».

Протидія цьому виклику означає необхідність побудови системи раннього виявлення та стримування таких дій (в ширшому плані – повноцінної системи стійкості), що актуалізує можливості для України, з огляду на наявний досвід протидії подібним викликам. У практичному плані НАТО створює Євроатлантичний центр стійкості, який буде розташований на території Румунії, а також додатково спрямовує на протидію згаданим зарозам діяльність спеціальних Центрів передового досвіду в Ризі (стратегічні комунікації), Таллінні (кібер-безпека) та Вільнюсі (енергетична безпека).

У документі констатується, що НАТО з 2014 р. намагається адаптуватись до змінених умов політичної реальності, повертаючись до власних витоків – системи колективної безпеки для своїх членів. З огляду на це, рішення останніх самітів НАТО (з 2016 по 2019 роки) запровадили такі кроки як забезпечення прямої присутності Альянсу в регіоні від Балтії до Чорного моря (Enhanced forward presence) - постійно дислоковані на сході контингенти західних членів Альянсу), імплементація Ініціативи готовності НАТО (NATO Readiness Initiative) за участю румунської та польської бригад та розміщення у м. Варна (Болгарія) регіональної морської штаб-квартири для координації дії Альянсу у Чорному морі (Maritime Coordination Center).

Як сигнал для України та Грузії у документі наявна підтримка «політики відкритих дверей НАТО» та рішення саміту в Бухаресті 2008 р. щодо цих країн. При цьому міститься заклик до них продовжувати впроваджувати необхідні реформи та здійснювати заходи щодо підготовки до членства в Альянсі на основі демократичних цінностей, верховенства права, забезпечення прав людини та повної відданості міжнародним зобов'язанням.

Традиційно для подібних декларацій країни Б9 підтвердили «свою тверду підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності Грузії, України та Республіки Молдова» в їх міжнародно визнаних кордонах. «Реалізуючи відповідні європейські та євроатлантичні прагнення, ці країни продовжуватимуть також отримувати вигоду від нашої підтримки їх зусиль щодо зміцнення стійкості проти будь-якого зовнішнього втручання», - вказується у декларації саміту.

Б9 наразі є важливим регіональним майданчиком для НАТО – свідченням триваючої так званої «регіоналізації Альянсу», що становить одночасно як виклик для організації (в контексті єдності інтересів держав-членів) так й можливість (гнучкість та оперативність реагування) для його майбутнього. Очевидною є потреба для України інтенсифікувати зв'язки з групою Б9 – використати для цього потенціал Партнерства з розширеними можливостями НАТО, а також іншу субрегіональну ініціативу – Люблінський трикутник. Ефективний діалог про безпеку в Центральній та Східній Європі неможливий без України.